

## Ekolojik Tarım Eğitim ve Uygulamaları - Yükseltilmiş Sebze Yatağı



## Kapsam

Bu belge; Buğday Ekolojik Yaşamı Destekleme Derneği'nin kent bahçeciliğine katkıda bulunmak amacıyla gerçekleştirdiği "Yükseltilmiş Sebze Yatağı" uygulaması ile ilgili tecrübe paylaşımlarını içermektedir.

## Yükseltilmiş Sebze Yatağı nedir?

İngilizce'de "Raised Bed" olarak adlandırılan uygulama, klasik usülde toprağı kazıp karıklar hazırlayarak dikim ve yetiştiricilik yapılan bir sebze bahçesi yerine, toprakta dört tarafı çevrili izole yükseltilmiş bir dolgu toprak oluşturulması ve bu dolgu alan içinde üretim yapılması yöntemidir.

## Yükseltilmiş Sebze Yatağında yetiştiricilik yapılırken izlenen yöntem ve avantajları nelerdir?

Yükseltilmiş sebze yataklarında ürün yetiştiriciliği yapılırsa;

- Küçük alanlarda, kardeş bitkiler (companion planting) teoremi / yöntemi ile tanımlı şekilde birbiriyle uyumlu / birbirini destekleyen ve koruyan türlerin yetiştirilmesi sağlanır. Bu uyumlu birliktelik, yetiştiricilerin türlerin aroma, tat ve bitki gelişimine olumlu katkı sağlar, bitki zararlıları sebze yatağından uzak durmayı tercih eder
- Yatağın içindeki toprak kütleğinde su korunumu artacağı için sulama ihtiyacı azalır
- Yatağın tesisinde ve her sezon dikim öncesi eser miktarda gübreleme yeterli olur, toprağın organik olarak zenginleştirilmesi kolaylaşır. Topraktaki besin korunur; erozyon v.b. yolu ile kaybı önlenir
- Yoğun dikim yapılarak küçük alanlardan yüksek verimli ve sağlıklı meyveler elde edilir
- İstenmeyen otlar en az seviyeye indirgenmiş olur
- Bitki bakımı, çapalama, hasat gibi işler göreceli yüksek olan seviyede yapıldığından yetiştiriciyi daha az yorar.
- Şehirde yapılan uygulamalarda (örneğin apartman/site bahçesi) klasik tarla görünümü yerine göreceli estetik bir görüntü oluşturur
- Tüm bu sebeplerden ötürü, bahçeciliğe yeni başlayanların görece kolay yetiştiricilik yapmasına olanak tanır

## Yükseltilmiş Sebze Yatağı kurulumu nasıl yapılır?

### 1. Sebze yatağı boyutlarının belirlenmesi ve duvar malzemelerinin seçimi

Öncelikle kullanılacak olan sebze yataklarının eni ve boyu arazi uygunluğuna göre belirlenir. Genellikle 160x80cm veya 200x100cm ebatlarında dikdörtgen sebze yatakları tercih edilmekle beraber, genişliği 80-100cm aralığında kalmak suretiyle istenilen uzunlukta yatak tesisi gerçekleştirilebilir.

Tipik bir uygulama için, su ve hava şartlarından en az seviyede etkilenecek malzeme seçimi önerilir. Tercih sırasına göre aşağıdaki sıra izlenerek sebze yatağının duvarları tesis edilebilir:

1. Doğal ve arazide bulunan taşlar
2. Toprak briketler / tuğlalar
3. En az 18mm kalınlığında (tercihan 24mm veya 36mm) plywood (su kontrplağı)
4. Masif Ahşap

Bunların dışında sunta, mdf, suntalem, osb, v.b. Malzemelerin kullanılması doğru değildir. Bu türler dolgu malzemeler olup, bir sezon içindeki yağmurla beraber şişerek deforme olacaklar ve en geç ikinci sene kullanılamaz hale geleceklerdir.



Fotoğraf 1: Beykoz Özel Eğitim Merkezi'nde kullanılan 100x50cm boyutundaki su kontrol plakları ve kazıklar

## 2. Sebze yatağı kurulacak alanın hazırlanması

Arazide sebze yatağı uygulaması yapılacak bölge eğer uzun süredir işlenmemişse 20-30 cm derinliğinde çapalanır. Büyük kaya ve taş parçaları ayklanır, gerekirse toprak bir elek aracılığıyla elenir. İri ve kaba toprak parçaları kırılarak küçük parçalar haline getirilir.



Fotoğraf 2: Yükseltilmiş sebze yatağı kurulacak alandaki toprak kazılarak havalandırılıyor

### 3. Sebze yatağının inşası

Eğer duvar malzemesi olarak taş kullanılacaksa, doğal bir harç (kireç-kum-su karışımı) veya az miktarda çimento ile duvarın örülmesi sağlanmalıdır. Taş veya tuğladan duvar örülemediği durumlarda tipik bir sebze yatağındaki duvarlar; toprağın içine 10-20cm kadar gömmek suretiyle toplam 6 adet eşit ölçüde plaka kullanılarak kolayca inşa edilir. Plakaların toprak üstünde kalacak yükseltilmiş kısmının en az 30cm (tercihan 40cm) olması önerilir. Bu plana göre plakalarının yüksekliğini 40-60cm aralığında seçebilirsiniz. Bu boyuttan daha yüksek sebze yataklarının içini dolduracak toprağı bulma güçlüğü çekebilirsiniz. Plakaların dik ve sağlam tesis edilebilmesi için ucu sivriltilmiş kazıkların da hazır edilmesi ve toprağı aralıklarla çakılarak plakalara vidalanması önerilir. Bir sebze yatağı için 6-8 adet kazık kullanımı yeterlidir.



Fotoğraf 3: Yükseltilmiş sebze yatağının kazıkları toprağı çakılıyor ve duvarlarına vidalanıyor

### 4. Sebze yatağına toprak temini ve doldurulması

200x100cm ebatındaki bir sebze yatağında gübrelı, havadar ve geçırgen toprak kullanılmalıdır. İdeal olarak 10kg kadar yanmış kükükbaş hayvan gübresi tercih edilmelidir. Gübreleme için ideal zaman dikimden en az 4-6 hafta kadar önce olup, mevsim yağmurlarının gübreyi eritmesine imkan tanınmalıdır.



Fotoğraf 4: Gübrelı bahçe toprağıyla doldurulmuş yükseltilmiş sebze yatakları



Fotoğraf 5: Kadife çiçeğı, fesleğen ve kedi tırnağı dikilmiş sebze yatakları

## 5. Uzun boylu sebzeler için sırik ıtalarının kurulması

Eğer yataklarda sırik domates, fasülye v.b. uzun boylu bitkiler yetiştirilecekse, bu bitkilerin sarılabilmesi ve sağlıklı gelişebilmesi iin sebze yataklarının zerineşekilde grldğu gibi en az 3 adet ıta ile bir sırik yapısı oluşturulur. Daha sonra yatağın iinde boylu uzayacak bitkiler ip veya ince ubularla desteklenerek bu üst ıtaya doğru sardırılır. Yandaki sırikların toprağa akıldıktan sonra yerden yksekliliğinin 180-200cm boyda kalması idealdir.



**Fotoğraf 7:** Sıriklar ve sarılma ubukları sabitlendikten sonra toprağın üstü talaşla örtülmüş sebze yatağı.



**Fotoğraf 8:** Taş kullanılarak inşa edilecek olan L Şekilde ykseltilmş sebze yatağı.



**Fotoğraf 9:** Sırik ve sardırma ipleri kurulmuş sebze yatakları.



**Fotoğraf 10:** Sebze yataklarında büyüyen domatesler.



**Fotoğraf 11:** Büyüyen domatesler



**Fotoğraf 12:** Hasat zamanı :)